

LIORA MANNE ESERLERİ ÜZERİNDEN SANATSAL BİR İFADE ARACI OLARAK KEÇE

Felt As An Artistic Expression Tool Through Liora Manne Works

Dr. Öğr. Üyesi Başak ÖZDEMİR UYSAL

Orcid: 0000-0003-4506-3710 ♦ Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi - Tekstil Bölümü ♦
basakozdemir@gmail.com

ARTICLE INFO

Submit : 20.05.2021

Accept : 11.06.2021

Published : 30.06.2021

iThenticate Report: % 9 ✓

EOI:

http://eoi.citefactor.org/10.11243/ijhar.06.02.018

Area Editor: Dr. Öğr. Üyesi Nazan OSKAY

Technical Editor: Öğr.Gör. Şükrü KAYA

Reference:

ÖZDEMİR UYSAL, Başak. (2021). Liora Manne Eserleri
Üzerinden Sanatsal Bir İfade Aracı Olarak Keçe. *Uluslararası
İnsan ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, 6(2): 278-300.

Anahtar Kelimeler: Liora Manne, Keçe, Lif Sanatı, Tekstil
Tasarımı, Tekstil Sanatı.

Keywords: Liora Manne, Felt, Fiber Art, Textile Design, Textile
Art.

Özet

Araştırma Makalesi ♦ Research Article

Tarihsel süreçte ilk tekstil ürünlerinden biri olarak karşımıza çıkan keçe, biçim alma yeteneği yüksek, nefes alabilen, nem tutma özelliği olan yün elyafının keçeleştirme işlemi sonucu elde edilmektedir. Geçmişten günümüze keçeyi meydana getiren yün elyafı ve geleneksel üretim tekniği, işlevsel kullanımı ile yaşantımızda önemli bir yeri olan keçe ticaretinin yapılması nedeniyle dünya tekstil sektöründe önemli bir paya sahiptir.

Keçe denildiğinde ilk akla gelen geleneksel üretim tekniği ve işlevsel kullanımı olsa da, günümüzde boyut kazanabilen yapısı ile keçe, bu özelliği sonucunda çeşitli sanatçılar tarafından sanatsal bir ifade aracı olarak da kullanılmaktadır. Aynı zamanda tekstil sektöründe, keçenin yüzey tasarım olanaklarını kullanarak ürün tasarımı uygulamaları yapan tasarımcılar da bulunmaktadır.

Bu tasarımcılardan biri olan Liora Manne, alanında etkili tasarımlar yapan ve kabul gören önemli bir isimdir. Amerika Birleşik Devletleri'nde lisansüstü tekstil tasarımı ve tekstil mühendisliği eğitimi gören tasarımcı, yün ve sentetik elyaf kullandığı keçe yapılar ile farklı yaşam tarzları için ürün tasarımları yapmaktadır. Manne, güçlü renk kompozisyonları ile özellikle ev tekstili alanında işlevsel ve sanatsal özgün tasarımlar gerçekleştirmektedir. Bu makalede ele alınmasının nedeni, geleneksel yöntemlerle yüzyıllardır uygulanan keçeleştirme eylemini, Manne'nin kendi üslubunda oluşturduğu özgün bir yöntemle kullanarak farklılaştırması, tasarım ve sanatsal değerleri yüksek uygulamalarını iç mekân ve ev tekstili alanlarında sergilemesidir.

Bu çalışmada, keçe ile ilgili literatür bilgileri incelenmiş, keçenin sanatsal yönünü ele alınarak, alanında hem işlevsel hem de sanatsal özgün tasarımlar gerçekleştiren Manne ile yapılan yarı yapılandırılmış görüşme ile eserleri hakkında sistematik bilgiler elde edilmiştir. Bu bilgiler doğrultusunda tasarım ve sanat alanında yapılacak çalışmalara örnek oluşturarak literatüre katkı sağlanması amaçlanmıştır.

Abstract

Felt, which appears to be one of the first textile products in the historical process, is obtained as a result of the felting process of wool fiber that has a high ability to form, breathes, and holds humide. Wool fiber, has an important share in the world of textile sector with its trade capacity, is used to produce felt that has an important place in our lives with its traditional production type and use from the past to present.

© 2021 The Author(s).

This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-Non-Commercial-No Derivatives License (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>), which permits non-commercial re-use, distribution, and reproduction in any medium provided the original work is properly cited and is not altered, transformed, or built upon in any way.

Although the first thing that comes to mind when it comes to felt is the traditional production and its function, with the help of its ability to have dimensions, today there are artists who use felt as expression of art. There are designers, who make product applications in the textile industry, use felt on surface design.

Liora Manne, one of these designers, is an important name that has effective designs and is well accepted in the field. Designer, who had postgraduate textile design and textile engineering education in United States of America, is designing lifestyle products with felt made out of wool and synthetic fibers. Manne creates artistic and functional designs, especially in the field of home textiles, with its colorful color compositions. The reason why she is the subject of this article is that she differentiates the traditional method used for centuries, uses her own unique style on interior and home textile applications with her design and artistic value.

The purpose of his work; To introduce Manne, who performs functional and artistic unique designs, who can set an example for researches to be made in the fields of education, design and art, and to contribute to the literature. The subject will be examined with content analysis method from qualitative methods, and tools such as books, theses, articles, internet resources will be used.

Giriş

İlk çağlarda insanlar yaşamlarını, içinde buldukları doğa koşullarının gerekliliği olan konar-göçer yaşam tarzı ile sürdürmüş ve hayvancılıkla geçinmişlerdir. Örtünme ve barınma ihtiyaçlarıyla ortaya çıkan ve bilinen en eski tekstil yapılarından biri olan keçe, geçmişten günümüze insanların yaşamlarında önemli bir yere sahip olmuştur.

Tarihsel süreç incelendiğinde, tam olarak ne zaman ve nerede yapılmaya başlandığı bilinmese de çadır, yer yaygısı, kundak ve başlıklar gibi geniş kullanım alanına sahip olduğu görülen keçenin, soğuk iklim şartlarında yaşamlarını sürdüren ve hayvancılıkla uğraşan insanlar tarafından kullanıldığı bilinmektedir (Gür, 2012, s.1175), (Atiş Özhekim, 2009, s.124). İhtiyaçların karşılanması amacı ile kullanım alanına göre uygulamalar yapılırken, zaman içerisinde gelişerek, günümüzde estetik kaygı taşıyarak gerçekleştirilen bazı uygulama örnekleri de sanatsal değerler olarak yer almaktadır.

M.Ö. III. yüzyıla tarihlenen Noin-Ula, Pazırık kurganlarında yapılan kazılar sonucunda ele geçmiş eserler arasında yer alan aplike süslü keçelerin eski bir geçmişe sahip olduğu ve ilk örnekler olarak görüldüğü bilinmektedir (Topbaş, Seyirci, 1982, s.255).

Göçebe yaşam kültüründe, gündelik ihtiyaçlar karşılanırken birçok alanda kullanılan keçe nesnelere olması, geleneksel keçeciliğin geçmişten gelen bir kültürel değer taşıma özelliğine sahip olduğunu göstermektedir (Ovacık, Gümüser, 2016, s.156). Üretildiği toplumun kullanım eşyalarına bakılarak, dönemin insanların yaşam biçimleri, gelenekleri ve kültürleri hakkında bilgi sahibi olunmaktadır. Bu nedenle geleneksel tekstil nesnelere geçmiş izlerini taşıyan ve aktaran önemli ürünler olarak kabul edilmektedir.

Tekstilde yapı oluşturma yöntemlerinden biri olan keçeleştirme, yünün fiziksel bir özelliği sonucu ortaya çıkan bir işlemdir. Keçeyi meydana getirmek için sıcaklık ve basınçla birlikte su kullanılmaktadır. Günümüzde ıslak keçeleştirme yöntemi ile çalışmalarına devam eden geleneksel keçe ustaları ve yapılan akademik çalışmaların katkılarıyla, bu yöntemle uygulanan keçe, dünya tekstil literatüründe "tepme keçe" adıyla yer almaktadır (Acar, Sedef, 2010, s.4). İğneleme keçe yöntemi ise su kullanılmadan, iğnelerin yardımıyla yün liflerine sürekli batırılarak, karıştırılarak birbirine kenetlenme işlemi gerçekleştirilmektedir.

Geçmişten günümüze toplumlarla yaşayarak bugüne gelen ve tarihte ilk tekstil ürünü olarak bilinen keçe, işlevsel anlamda birçok kullanım alanı dışında günümüzde sanat ve tasarım alanlarında yapılan uygulamalarda bir tekstil malzemesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Teknolojinin ve endüstrinin gelişmesi ile keçeyi meydana getirme işlemlerinde geleneksel yöntemlerin dışında yeni yöntemler ve uygulamalar kullanılmaktadır. Yerli ve yabancı birçok sanatçı ve tasarımcı tarafından farklı tekstil malzemelerin birlikte kullanımı ile uygulanan yeni teknikler ile özgün sanat ve tasarım çalışmaları yapılmaktadır. (Akça, Uzun Vıçıl, 2015, s.50).

Bu çalışmada, tarihte ilk tekstil ürünü olarak bilinen keçeyi kendine özgü yorum ve anlatımla ele alan tanınmış sanatçı Liora Manne'nin hem işlevsel hem de sanatsal özgün tasarımları ele alınmaktadır. Çalışma kapsamında, keçe ve geleneksel keçeleştirme yöntemlerinden biri olan

iğneleme yöntemi üzerinde durularak, bu tekniği çalışmalarında uygulayan Manne'nin eserleri hakkında bilgi verilerek, keçe sanatı literatürüne katkı sağlaması amaçlanmaktadır.

Yöntem

Çalışmada, konu ile ilgili literatür taraması ile yazılı ve görsel kaynaklar incelenmiş, araştırmanın odak noktasını oluşturan sanatçı Liora Manne ile yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi kullanılarak elde edilen bilgiler sistematik olarak ele alınmıştır. Araştırmada, sanat dili olarak keçeyi yöntem, yünü malzeme olarak kullanan bir sanatçı özelinde keçe kavramı, keçeleştirme işlemleri ve kişiye ait keçe sanat eserleri incelenmiştir. Konuyu aktarıcı ve tamamlayıcı nitelikteki kitap, tez, makale, internet kaynakları gibi araçlardan yararlanarak oluşturulan yazın kısmının yanı sıra, sanatçı ile kurulan iletişim ve görüşmeler sonunda elde edilmiş bilgi ve belgeler ile sanatçının yapıtları araştırmanın görsel kısmını desteklemiştir.

Bulgular

Bu çalışmada yapılan literatür taramasında elde edilen bilgiler ile sanatçı Liora Manne ile yapılan görüşmeler sonucu ortaya konulan bulgular aşağıda yer almaktadır.

Keçeleştirme Yöntemi

“Hayvansal elyafı (yün, her tür kıl ve tüyler) bükme ve dokuma işlemi yapmaksızın birbirine bağlayan, bükülebilir, sağlam bir yüzey elde etme işlemi” (Ergür, 2002, s. 136) olarak tanımlanan keçeleştirme yöntemi, yün elyafının fiziksel özelliğinin sağladığı olanaklarla gerçekleştirilmektedir.

Keçeleştirme yöntemi yün elyafına özel bir yöntemdir. Elyafın mikroskopik görünümüne bakıldığında, “Epidermis”, “Korteks” ve “Medula” adı verilen üç katmandan oluştuğu görülmektedir. Keçeleştirme işlemi uygulanırken elyafın dış yüzeyinde olan epidermis katmanında bulunan pulcuklu yapının birbirine kenetlenmesi sağlanmaktadır. Yün elyafının elde edildiği hayvan cinsine göre pulcukların şekilleri, dizilimleri ve kalınlıklarında farklılık bulunmaktadır (Gürcüm, 2005, s. 75). Bu farklılık keçeleşme işlemi etkilemektedir. Bu nedenle uygulama yapılacak nesne kadar uygun elyaf seçimi de oldukça önemlidir.

Keçeleşme, “yün ve diğer kıl kökenli hayvansal liflerde görülen bu özellik; sıcaklık, basınç ve asidik veya bazik çözeltilerin etkisi ile mekanik hareketler sonucu elyafın boyca ve ence çekip kısalmasıdır. Bu kısalma sırasında, pullar dışa ve geriye doğru kıvrılır. Bu kıvrılmalarla lifler birbiri üzerine dolanır, düğümlenir” (Başer, 1992, s.77). Keçeleştirme işleminden sonra birbirine kenetlenen elyafı eski haline getirmek mümkün değildir. Bu nedenle uygulama sırasında keçeleştirme işlemi gözlemlenerek kontrollü biçimde sürdürülmelidir. Hedeflenen formu elde etmek deneyim gerektirmektedir.

Sanat ve tasarım alanında ıslak ve kuru yöntemlerle yapılan keçe örneklerin yanı sıra endüstriyel keçe kullanımı ile de karşılaşmaktadır. Islak yöntem ile keçeleştirme yapılırken, kullanılan elyafın elde edildiği koyunun yaşı ve cinsi, lif kıvrımı, kalınlığı ve inceliği, esneme kabiliyeti ile lif üzerinde bulunan pulcukların yoğunluğu uygulamayı direkt etkilediğinden oluşturulmak istenilen keçeye uygun elyaf seçilmelidir. Kullanılan sabun türünün, su sıcaklığının ve uygulanan basıncın, keçe yoğunluğu ve form üzerinde etkisi bulunmaktadır (Chad Alice Hagen, 2002, s.6). Bu nedenle ıslak keçe yöntemini uygulayan sanatçıların/ tasarımcıların süreci çok iyi biliyor olması gerekmektedir.

Kuru yöntemle keçeleştirme yapılırken, yün liflerinin iğneleme yapılarak birbirine tutunması ile keçeleştirme işlemi gerçekleştirilmektedir. Elyaf, tasarlanan yüzeye ve forma uygun biçimde yerleştirilerek uygulama yapılmaktadır (Erzurumlu Jorayev, 2018, s. 589). Yün elyafı ile direkt kuru yöntemle keçeleştirme yapılabildiği gibi, az büküm yapılarak fitil haline veya bant haline getirilen yün malzemenin kullanımı ile yapılan keçe örnekleriyle de yaygın olarak karşılaşmaktadır.

Sanatçı-Tasarımcı Kimliği İle Liora Manne

Tekstile ilgisinin çocuk yaşlarda başladığını belirten İsrail doğumlu Amerikalı sanatçı/tasarımcı Liora Manne, renkli kalemlerle çocukken başladığı desen ve tasarım yolculuğuna her gün artan bir heyecanla devam ettiğini belirtmektedir. On üç yaşındayken evlerinin mutfağını laboratuvara dönüştürüp, kumaş boyama çalışmalarına başlamış ve kumaş yüzeyinde desenler oluşturabilmek için mumlama ve batık tekniğiyle tanışmıştır. Bu süreçte serigrafı yapmaya da başlayan sanatçı batık çalışmalarına da yıllarca devam etmiştir.

Renklere ve tekstile olan ilgisinin ileride mesleği olacağını düşünmeden, çalışmalarına hobi olarak devam etmiştir. Lisans eğitimi için Atlanta'daki Georgia Eyalet Üniversitesi'nde Gazetecilik ve Drama eğitimine başlamış, tamamladıktan sonra 1980 yılında New York'a taşınmıştır. Her zaman ilgi duyduğu tekstil alanında çalışmalar yapabilmek adına North Carolina Eyalet Üniversitesi Tasarım Koleji'nde (College of Design) tasarım dersleri almaya karar vermiştir. Yaptığı çalışmaları Tasarım Departmanı Başkanı'na sunmuş, desen ve ürün tasarımı dalında yüksek lisans eğitimi yapması yönünde teklif almıştır. Bu alanda eğitimini tamamlarken bir yandan da Tekstil Koleji'nde (College of Textiles) dokuma, örme ve keçe ile ilgili hem teknik hem de tasarım eğitimleri almaya başlamıştır. Tasarımcı/sanatçı hem tekstil tasarımı hem de tekstil mühendisliği alanında devam eden yüksek lisans eğitiminin yanı sıra firmalara danışmanlık yapması yönünde iş teklifleri alarak profesyonel olarak tasarım yolculuğuna başlamıştır.

Sanatçı/tasarımcı, 1980 yılında hazır giyim sektöründe hizmet veren ve örme kumaş satan bir firmada tasarımcı olarak çalışmaya başlamıştır. İplik özelliklerinin yanı sıra makinelerin teknik özelliklerinin imkânlarından da yararlanarak örme tasarımları geliştiren Manne, örme teknolojisi alanında kendisini geliştirmiştir. Amerika Birleşik Devletleri'ndeki birçok tekstil firması ve fabrikada, makine ve ekipmanları keşfederek yenilikçi kumaşlar yaratabilmek adına deneysel çalışmalar yapmıştır. Ayrıca birçok tekstil ürünü için üç boyutlu baskı tasarımları geliştirmiş, bu alanda da endüstride yer edinmiştir. Malzemenin neredeyse sonsuz kullanım olasılığını keşfetmeye karar vermiş ve 1990 yılında hem hazır giyim hem de ev tekstili sektöründe kullanılabilecek, yenilikçi tekstil ürünleri yaratma isteği ile kendi adını taşıyan bir şirket kurmuştur. Bu süreçte yeni bir konsept geliştirmiş, Lamontage olarak adlandırdığı uygulama yöntemine patent almıştır.

Vizyonunun, ilk yıllarda tasarımda benzersiz olan özgün duvar, zemin, tavan ve pencere tekstillerinin yanı sıra çanta, servis altlıkları, şapkalar ve giysiler olmak üzere çok çeşitli kullanım alanlarına yönelik tekstiller yaratmak olduğunu belirtmiştir.

Liora Manne Tasarımları ve Uygulama Süreçleri

Ürün tasarımı konusunda farklı tekstil yapıları ile çalışmayı sevdiğini ifade eden Manne, en büyük zorluğun her tekniğin sınırlarını anlamak, belirli bir ortam için benzersiz tasarımlar

Resim 1 Liora Manne, Geri dönüşüm yaklaşımı ile malzeme seçimi, Çin.

Resim 2 Liora Manne, Philadelphia University Tekstil Tasarım Ödülleri Günü (16.05.2016).

oluşturmak ve aynı zamanda ticari pazarda satacak ürünler yaratmak olduğunu vurgulamaktadır.

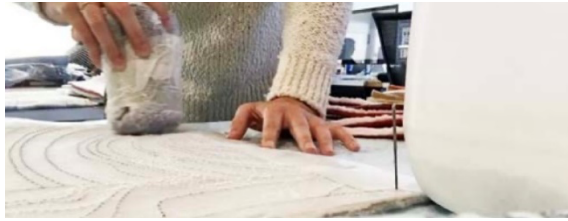
Lamontage adını verdiği sürecin özgünlüğünü açıklarken, renklerle gerçekleştirdiği düzenlemelere ve anlatımlara vurgu yapmaktadır. Sanatçı/tasarımcı keçe uygulamalarında, kuru keçeleştirme yöntemi olan iğneleme yöntemini kullanmaktadır. Farklı renklerdeki elyafı karıştırarak çok renkli kompozisyonlar oluşturmanın ve yeni desenler yaratmanın tasarım sürecinin vazgeçilemez en önemli parçası olduğunu belirtmektedir.

Tasarımlarının çoğunu benzersiz kılan özelliğin, özgün karakterdeki renklerin seçimi ve bu renklerin harmanlanması olduğunu belirten sanatçı/tasarımcı, aynı zamanda elyaf ve ipliklerin birbirleri ile karıştırılması sonucu oluşan farklı yüzey yapıları ve boyut etkisinin de kendisi için vazgeçilmez olduğunu ifade etmektedir.

Manne çalışmalarında ürünün son halini elde etmek için ilk aşamada önce elyafa direk iğneleme yöntemini kullanarak başlamakta ve bu yöntemi kendine özgü

Resim 3 Elyaf Ruloları ve Elyaf Katmanları.

Resim 4 Elyafın ön keçeleştirme işlemi.

Resim 5 Ön keçeleştirme işlemi yapılan elyaf bantlarının kesilerek şerit elde edilmesi.

geliştirdiği teknikle uygulamaktadır. Çalışmalarının tümünde ön keçeleştirme ile elde ettiği keçe zemin üzerine hedeflediği tasarıma uygun yerleştirme yapmaktadır. Düzenleme sırasında kullandığı birimleri, yine kendi elde ettiği keçe parçalardan keserek (Resim 4) oluşturmaktadır.

Manne'nin Resim 6'da bulunan ve uygulama esnasında çekilen fotoğrafa bakıldığında alt yüzeyinde kırmızı, üst yüzeyinde ekru renklerde elyafın kullanıldığı keçe parçalardan düz kesilen şeritler görülmektedir.

Resim 6 Elyaf bantlarından kesilen şeritler.

Resim 7 Elyaf bantlarından kesilen şeritler ile keçe yüzey üzerine düzenleme yapılması.

Resim 7'de görülen uygulama aşamasında Manne, kendi elde ettiği keçe zemin üzerine, keçe birimlerin yerleştirmesini yapmaktadır. Resim 8'de bu uygulama süreci sonunda ortaya çıkan keçe çalışma görülmektedir.

Resim 9'da sol tarafta yer alan "Ombre Fossette-Gölge Çukuru" adlı uygulamada yapıyı, rulo halde bulunan ön keçeleştirme yapılmış elyaftan kesilen turuncu küçük parçalar yer almaktadır. Yüzey, düz ve uzun renkli şeritlerden oluşan bir elyaf zemin üzerinde, tek renk olarak yerleştirilmiş granül etkili küçük parçaların yerleştirilmesi ile oluşturulmaktadır. Çalışma yapılırken, uygulama öncesinde deneysel bir yaklaşım ile küçük boyutlu örnekler hazırlanmış, orijinal eser oluşturulurken, uygulama esnasında bu ilk çalışmalar referans alınarak keçeleştirme süreci tamamlanmıştır. Manne, Resim 9'da sağ tarafta yer alan "Plaid-Ekose" adını verdiği diğer uygulamada ise rulo halinde elyaftan kesilen renkli şeritler, dikey ve yatay düzlemde yerleştirme yapılarak eser gerçekleştirilmiştir. Çalışmada düz koyu renkteki elyaf zemin üzerine uygulama yapıldığı görülmektedir. Koyu zemin kullanımı ile şerit olarak kullanılan renklerin canlılığı ön plana çıkarılmıştır. Yün liflerinin iğneleme yapılarak birbirine tutunması ile gerçekleştirilen keçeleştirme işlemi, elyafın çok katmanlı kullanımına olanak sağlamakta ve uygulamadaki rölyef etkiyi ön plana çıkarmaktadır.

Manne, Resim 10'da yer alan "Mosaic-Mozaik" adını verdiği uygulamada, rulo halde bulunan ön

keçeleştirme işlemi yapılmış elyaftan kesilen küçük renkli parçalar ile mozaik görünümlü deseni oluşturmuştur. Öncelikle düz renkli bir elyaf üzerine düzenleme yapıp, sonrasında keçeleştirme işlemini gerçekleştirerek yapıyı elde etmiştir.

Resim 11'de yer alan "Glow Strike Off-Parıltıyı Silmek" adını verdiği eserinde, iğneleme yöntemiyle birleştirilmiş elyaf katmanlarından kesilen küçük parçaların, deseni oluşturan ve daha yumuşak renklerden oluşan bir zemin elyaf üzerine yerleştirildiği görülmektedir. Yün liflerinin

Resim 8 Uygulama süreci sonunda elde edilen keçe parça.

Resim 9 Liora Manne, "Ombre Fossette-Gölge Çukuru ve Plaid-Ekose", uygulama süreci.

Resim 10 Liora Manne, "Mosaic-Mozaik", uygulama süreci.

iğneleme yapılarak birbirine tutunması ile gerçekleştirilen keçeleştirme işlemi sonucunda, elyaf

çok katmanlı kullanımına uygun hale gelmekte ve uygulamada rölyef etkisi sanatçı/tasarımcı tarafından ortaya çıkarılmaktadır.

Resim 12’de yer alan “Rambling Rose-Düzensiz Gül” adını verdiği eserinde Manne, renkli elyafı üst üste yerleştirerek iğneleme yöntemi ile birleştirmiş, oluşturduğu yapıdan kestiği şeritler ile düz bir elyaf zemin üzerine spiral formda düzenlemeler yaparak uygulamayı tasarlamış ve eseri gerçekleştirmeye hazırlanmaktadır.

Manne’nin “Cuban Nights-Küba Geceleri” adını verdiği bu çalışmasına bakıldığında (Resim 13), diğer uygulamalarından farklı olarak resimsel

Resim 11 Liora Manne, “Glow Strike Off-Parıltıyı Silmek”, uygulama süreci.

anlatımın ön plana çıkarıldığı dikkat çekmektedir. Bu eserde de diğer uygulama süreçlerinde olduğu gibi zeminde düz renkli bir keçe kullandığı ve üzerine düzenleme yaptığı görülmektedir. Zemin üzerine yerleştirdiği elyaf demetlerini yaprak formunu anımsatacak biçimde kullanmıştır. Çalışmanın tümüne bakıldığında yaprak formlarının belli bir yönde kullanılması ve iğneleme işleminin aynı düzende gerçekleştirilmesi, tasarıma yön algısı katmaktadır. Resimde yer alan parçaların da bu düzenle uyumlu olarak keçeleştirilmesi rastlantısal olmayıp, sanatçının/tasarımcının tasarım planına uygun çalıştığını göstermektedir.

Resim 12 Liora Manne, “Rambling Rose-Düzensiz Gül”, uygulama süreci.

Resim 14’de yer alan “Jennie Strike Off-Çıkarma” adını verdiği çalışmada, zemin üzerine rulo halde bulunan ön keçeleştirme yapılmış elyaftan kesilen birimler ile bir merkez etrafında düzenleme yapılmıştır. Amorf biçimde kesilmiş bu birimlerin renk geçişlerine dikkat edilerek desenin oluşturulduğu görülmektedir (Resim 15). Eserde yer yer noktalama ile çizgi algısının elde edildiği dikkat çekmektedir. Açık yeşil, beyaz ve turkuaz tonlarında elyaftan elde edilen şeridin kesilerek spiral şekilde düzenlenmesi ile oluşturulmuş birimler yüzeyde serbest olarak kullanılmıştır. Eserde yapılan düzenlemelerle zemin alanda bulunan renk geçişlerinin uyumluluğu Manne’nin bu çalışmasında da öne çıkmaktadır.

Resim 13 Liora Manne, “Cuban Nights-Küba Geceleri”.

Resim 14 Liora Manne, "Jennie Strike Off-Çıkarma".

Resim 15 "Jennie Strike Off-Çıkarma", uygulama süreci.

Resim 16 Liora Manne, "Assest-Varlıklar".

Resim 17 "Assest-Varlıklar", uygulama süreci.

Manne'nin, "Assest-Varlıklar" adını verdiği uygulama (Resim 17) incelendiğinde, diğer çalışmalarından farklı olarak jüt zemin üzerine düzenleme yaptığı görülmektedir. Sanatçı / tasarımcı mavi ve lacivert renkte fitillerin kullanımı ile farklı genişlikte baklava dilimi oluşturacak biçimde yerleştirme yapmıştır. Bu birimlerin içerisine, spiral ve üçgenlerden yararlanarak düzenlediği dikdörtgen ve kare formları yerleştirdiği geometrik bir anlatım kullanmış ve çalışmasını tamamlamıştır.

Resim 18'de yer alan "Flame-Alev", adını verdiği uygulamaya bakıldığında canlı renk kullanımı dikkat çekmektedir. Renk geçişi ile elyaf serimi yapıldıktan sonra elde edilmiş katmanlar rulo haline getirilerek bükülmüş ve eserdeki şeritler elde edilmiştir. Elyaf şeritlerin, iğneleme yöntemi ile düzenlemenin yapıldığı zemine tutunması sağlanmış, yüzeyin tasarımı tamamlandıktan sonra keçeleştirme işlemine devam edilmiştir.

Resim 18 Liora Manne, "Flame-Alev", uygulama süreci.

Resim 19 Liora Manne, "Bambara Indigo-Bambara Çivit".

Resim 20 "Bambara Indigo-Bambara Çivit", uygulama süreci.

Manne'nin, "Bambara Indigo-Bambara Çivit" (Resim 19) adını verdiği uygulamaya bakıldığında mavi gri ve beyaz renk arasında kalan ton geçişleri ile karşılaşılmaktadır (Resim 20). Eser hazırlanırken jüt zemin üzerine indigo mavi renkteki ince zemin katman ve dar şeritler kullanılarak minimal anlatımlı geometrik motiflerin elde edileceği biçimde düzenleme yapıldığı görülmektedir.

Resim 21'te yer alan "Botanical Multi-Renkli Botanik" adını verdiği çalışma da ise resimsel anlatımın kullanıldığı görülmektedir. Antrasit renkte zemin üzerine beyaz ve kırmızı tonlarında elyaf ile çiçek motifi detaylı olarak resmedilmiştir. Çalışmada beyaz ve sarı renkli elyaf ile daha küçük çiçek formları ve sarı ve yeşil renkli elyaf ile yaprak formlarının bulunması resimsel anlatımı kuvvetlendirmiştir.

Resim 21 Liora Manne, "Botanical Multi-Renkli Botanik".

Resim 22 "Botanical Multi-Renkli Botanik" uygulama süreci.

Resim 23 Liora Manne, "Inkblot-Mürekkep Lekesi".

Resim 24 "Inkblot-Mürekkep Lekesi" uygulama süreci.

Manne, Resim 23'da yer alan "Inkblot-Mürekkep Lekesi" adını verdiği çalışmasında düzenleme yaparken soyut anlatımdan yararlanmış. Eserin zemininde farklı renklerde elyaf serbest renk düzenlemesi ile keçeleştirilerek birleştirilmiş, üzerine yeşil ve turkuaz tonlarda elyaf kullanımı ile soyut birimler yerleştirilmiştir (Resim 24). Birimlerin belli bir düzende kullanımı tasarımda yön algısı oluşturmuştur. Yüzeyin en üst katmanında kullanılan elyafın noktasal dizinler oluşturacak şekilde uygulanması da yön algısını kuvvetlendirmiştir.

Sonuç ve Tartışma

Sanatçı/tasarımcı Liora Manne yapmış olduğu uygulamalarda, farklı malzeme arayışlarına girerek, malzeme ve tekniğin birlikte kullanımını sonucunda yeni tasarımlar oluşturmayı hedeflediğini belirtse de seçtiği her malzemenin her zaman hedeflediği sonuca ulaşmadığını ifade etmektedir. Örnek olarak, deneysel çalışmalarında keçeleştirme uygulamalarına malzeme olarak danteli de dâhil etmeye çalışmış, iğneleme işlemi sırasında dantelin zarar görmesi nedeni ile sürece dâhil edememiştir. Tasarıma farklılık katmak adına yapmış olduğu malzeme seçimlerinde, uygulamada kullandığı makinelerin zarar görmemesine ve üretimin sürdürülebilirliğinin aksamamasına özellikle dikkat ettiğini vurgulamaktadır.

Hayatı, doğayı ve özellikle gözlerinin keşfettiği her alanı ilham verici bulduğunu anlatan sanatçı/tasarımcı farklı kültürlerle seyahat etmenin de hayal gücünü geliştirip, yeni fikirlerin oluşmasına olanak tanıdığını belirtmektedir.

Liora Manne, üretim sürecine hâkim olarak gerçekleştirdiği uygulamalarında tasarıma değer katmaya çalışmaktan her zaman keyif aldığını açıklamıştır. Ayrıca modern ve geleneksel motiflerin farklı dokuma ve örme teknikleri ile birleştirilmesi sonucunda ortaya çıkan görsel ve estetik unsurları, yaratıcılık

Resim 25 Liora Manne, "Phillips Exeter Tod Billie Tiyatro ve Dans Merkezi", duvar kaplaması.

Resim 26 Liora Manne, "Phillips Exeter Tod Billie Tiyatro ve Dans Merkezi", duvar kaplaması.

anlamında ne kadar değerli bulunduğunu dile getirmektedir.

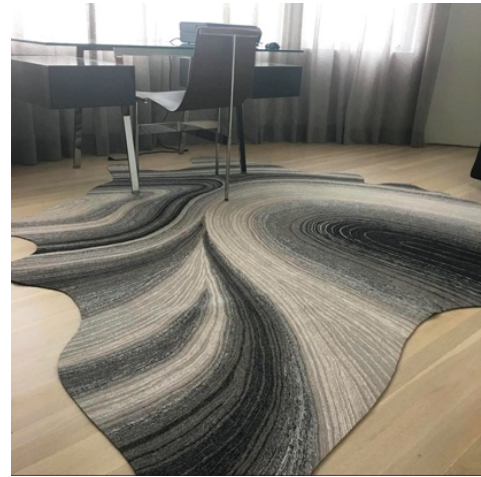
Resim 27 Liora Manne, The Sophy Hotel, Chicago, IL, Usa.

Resim 28 Resim 27, uygulama süreci.

Manne'nin eserleri birçok koleksiyonda bulunmakta, New York Radio City Music Hall, Los Angeles Mondrian Hotel, Chicago The Sophy Hotel (Resim 27) ve Providence Rhode Island'daki Brown University de dâhil olmak üzere birçok kurumda yer almakta, sanatçıyı Dünya çapında ön plana çıkartmaktadır.

Manne, yenilikçi ürünler ve teknolojiler geliştirmek için ilham arayışı içinde dünyayı dolaşmaktadır. Hindistan'da kadınlara iş fırsatları yaratmak adına zemin kaplaması (Resim 29) olarak kullanılacak tasarım çalışmaları yapmaktadır. Ayrıca Çin'deki Lamontage fabrikasında yüz elliden fazla kadına iş imkânı sağlamaktadır. HIV/AIDS ile yaşayan yaratıcı insanlara sanat ve tasarım eğitimi vererek, evsizler için istihdam sağlayan ve kar amacı gütmeyen Partnership ve Alpha Workshops gibi çeşitli kuruluşlarla ortak çalışmalar yürütmekte, sosyal sorumluluk bilinci içinde gereklilikleri yerine getirmektedir.

Resim 29 Liora Manne, zemin kaplama uygulamaları.

Kurmuş olduğu firmayı zanaatkârlığın işlevsel tasarımla buluştuğu yer olarak tanımlayan Manne, iki farklı gruba ayırdığı koleksiyonları için çalışmalar yapmaktadır. İlk grupta oteller, restoranlar, üniversiteler, kurumsal ofisler, müzeler, sağlık tesisleri gibi yaya hareketliliğinin yoğun olduğu alanlar için işlevsel tasarım çözümleri içeren ürünler tasarlanmaktadır.

Resim 30 Liora Manne, "Rockwell Birds-Rockwell Kuşları", duvar kaplaması, detay.

Resim 31 Liora Manne, "Rockwell Birds-Rockwell Kuşları", duvar kaplaması.

Resim 32 Liora Manne, "Elements-Elementler", duvar kaplaması.

Manne kendisi için en büyük zorluğun, var olanın dışında farklı bir görünüm yaratacak, ticari dönüş sağlayacak, çok rekabetçi bir pazarda satılabilecek ürünler tasarlamak olduğunu ifade etmektedir. Yapmış olduğu çalışmalarda, teknolojiyi bir araç olarak kullanmakta olup, bu aracı tanıyarak ve anlayarak tasarımlarına artı değer katmayı hedeflemektedir.

Geleneksel el sanatları alanında yer alan keçeleştirme yöntemini, günümüzde hem sanatsal hem de işlevsel kullanım özelliklerine bağlı olarak, çalışmalarında kullanan pek çok sanatçı ve tasarımcı bulunmaktadır. Yün elyafın form alabilme özelliği, plastik bir malzeme olarak kullanılabilmesine olanak sağlamakta, bu özelliği ile özgün sanatsal çalışmalar ve tasarımlar yapan sanatçı ve tasarımcılar tarafından uygulamalarında tercih edilen bir malzeme olmasını sağlamaktadır.

Manne'nin çalışmaları irdelendiğinde, iğneleme yöntemini, yaygın kullanımının dışında kendine özgü yorumla ve anlatımla uyguladığı görülmektedir. İğneleme yöntemiyle keçeleştirme yapılarak düzenlenen tasarımlar genel olarak daha küçük boyutlu olarak oluşturulmaktadır. Uygulama esnasında hedeflenen sonuca bağlı olarak istenen forma göre, elyaf ekleyip iğneleme işlemine devam edilebilmesi üç boyutlu çalışmalara olanak sağlamaktadır.

Manne elyafı kullanırken aynı zamanda ön keçeleştirme yöntemi ile elde ettiği keçe rulolardan birimler oluşturarak tasarımlarını zenginleştirmektedir. Renk unsurunu güçlü kullanması, sanatçının ayırt edici özelliği olarak karşımıza çıkmaktadır. Modern teknoloji ile geleneksel keçe sanatını birleştirerek kendine özgü yorumlarıyla kullanması, istenilen şekil ve boyutta özgün tasarımlar gerçekleştirerek hem iç mekân hem de dış mekân için etkili büyük ölçekli tasarımlar yapmasına olanak sağlamaktadır. Tekstil malzemesi sıcak bir malzeme olması nedeniyle ayrıca bulunduğu mekâna enerji katmakta ve sanatçının eserleri bu nedenle geniş ölçekli bu alanlarda özellikle tercih edilmektedir.

Liora Manne'nin Lamontage adını verdiği uygulama sürecinde elde ettiği tasarımlar, sınırsız renk, doku ve desen kullanımı ile son derece dayanıklı, yaratıcı, geleneksel tekstillerden ayrılan büyük ölçekli sanatsal eserler olarak uluslararası saygın mekânlarda karşımıza çıkmaktadır. Sanatsal niteliği kadar fonksiyonel özelliği ile de son derece özgün eserlerin yaratıcısı olan Manne, çalışmalarında renk, kompozisyon ve üretim yöntemi bakımından kendi üslubunu yansıtmaktadır. New York'da, D&D Building adlı binada yer alan deneysel çalışma ortamında sanatçı, kendine özgü kimliğini hissettiren, estetik değeri yüksek özgün tasarımlar gerçekleştirmektedir.

Kaynakça

- Acar, S. (2010). Yünlü Giysi Tasarımında Bölgesel Keçeleştirme Yöntem ve Uygulamaları. Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Sanatta Yeterlik Tezi, Tez Danışmanı: Doç. Nesrin Önlü. İzmir.
- Akça, Ü., Uzun Vıçıl, A. (2015). Keçe’de Yeni Anlayış. ITCC 2015 International Textiles Costume Congres, 4-6 Kasım 2015, İstanbul, s.50-53.
- Atış Özhekim, D. (2009). Keçenin Hikâyesi ve Sanatsal Üretimler. Zeitschrift für die Welt der Türken Journal of World of Turks. Vol.1, No.1, s.124.
- Başer, İ. (1992). Elyaf Bilgisi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Yayınları.
- Ergür, A. (2002). Tekstil Terimleri Sözlüğü. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.
- Erzurumlu Jorayev, Ö. (2018). Sanat Nesnesi Olarak Keçe. Uluslararası Kültür, Sanat ve Toplum Sempozyumu, 18-20 Ekim 2018, Van, s. 586-599.
- Gür, S. (2012). Anadolu’nun Sanat Objesine Dönüşen Kültürel Değeri Keçe. Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi. Cilt 1. Sayı 1. s. 1173-1181.
- Gürcüm, B. H. (2005). Tekstil Malzeme Bilgisi. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Hagen, C. A. (2002). Feltmaking: Fabulous Wearables, Jewelry & Home Accents, New York: Lark Books.
- Ovacık, M., Gümüşer, T. (2016). Geçmişten Günümüze Keçe: Ayfer Güleç İş Modeli Üzerine Bir Analiz. Yedi Sanat, Tasarım ve Bilim Dergisi. Sayı 15. s. 155-171.
- Topbaş, A., Seyirci, M. (1982). Keçecilik ve Batı Anadolu’daki Bazı Keçe Merkezleri. 11. Ulusal El Sanatları Sempozyumu, 18-20 Kasım 1982, s.254-268.
- <http://www.lioramanne.com/become-inspired/> (20.01.2021).
- Manne, Liora. Çevrimiçi Ortamda Sözlü Görüşme kayıtları (06.01.2021).
- Manne, Liora. Çevrimiçi Ortamda Yazılı Görüşme kayıtları (13.01.2021).

Extended Abstract

In the course of history, climate and natural conditions are observed to be among the most important factors affecting humans’ lives. In the early ages, humans maintained their lives either nomadically, which refers to a lifestyle involving continuous movement, or semi-nomadically by migrating to different regions at certain times of the year, in line with the natural conditions of their location. Human communities who adopted both lifestyles earned their living in stockbreeding. Humans’ basic needs such as self-covering and sheltering appeared within their efforts to adapt to environmental factors. Felt, one of the oldest textile elements, started to be used in this period, and it has an important position in humans’ lives nowadays. Although it is not exactly known when and where it began to be produced, findings indicate that felt materials, which have a diverse and wide area of use, such as tents, mats, swaddles, and caps, have been used by people who live in cold climate conditions and deal with stockbreeding.

Upon reviewing the first findings, it is revealed that humans have met their most basic needs of heating and self-covering, which are required for humans to sustain their lives in unfavorable living conditions, with felt applications. Apart from its functional areas of use, felt, which is obtained through the felting of wool fiber that has high formability, breathes, and holds moisture, is also encountered with experimental samples created due to aesthetic concerns over time.

The presence of felt objects used for needs in many areas within the nomadic lifestyle shows that the traditional felt production has possessed a cultural value from past to present. When the need-oriented elements that were produced by communities with the co-use of materials they obtained within the bounds of possibility in their period are examined, insight is gained

about the lifestyles, traditions, and cultures of people living in that period. Therefore, textile objects are considered important products bearing and relaying the traces of the past.

Although wool fiber, which forms felt, and the traditional production technique come to mind when felt is uttered, new techniques have been added to felt formation procedures, and new methods have started to be used with the development of technology and industry nowadays. Felt, which holds a key position in our life with its functional use, has a certain share in the world textile sector due to its trade.

The felting procedure resulting from the physical characteristic of wool is used in many areas as one of the structural formation methods in textile. Apart from its functional areas of use, felt, known to be among the first textile products used in history, allows for innovative approaches with its structure and texture in experimental and artistic setting practices, in which different textile materials are used together today. Nowadays, felt, which can be given dimensions, appears as a shapeable textile material in unique art and design practices with new techniques.

Needle felting, one of the felting methods applied to obtain two- and three-dimensional felt with traditional methods for centuries, provides artists with an opportunity to practice freely and work independently of space. Therefore, it has gained a position in the field as a material by which artists and designers can express themselves more easily.

There are artists who benefit from felt's shapeability characteristic as a means of artistic expression and use this material in their works. Meanwhile, there are also designers who design products by using felt's surface design opportunities in the textile sector.

Liora Manné, one of the recognized key designers of her field with her effective designs, completed her undergraduate education in a field different from textile in the United States of America. Then, she decided to study textile design and textile engineering due to her passion for textile she developed in childhood and completed her postgraduate education in this field. The most important distinguishing characteristic of the artist, who designs products for different lifestyles with felt structures created with wool and synthetic fiber, is her highlights on the color element.

The felting procedure applied with traditional methods for centuries has become different with the unique method created by Manné in her own style. It gives artists new opportunities to realize unique functional and artistic designs in the areas of interior and home textiles.

While Liora Manné uses fiber as the main material in the application process that she calls "Lamontage," she enriches her designs by creating units from felt rolls obtained via the prefelting method. Manné, who is the creator of extremely unique artistic and functional products, reflects her own style on her work in terms of color, composition, and production method and creates very special designs with a high aesthetic value, which points at her specific identity in the experimental work setting.

The reason for discussing Manné in this paper is that she has differentiated the felting practice, which has been applied with traditional methods from past to present, using a unique method that she created in her own style in the experimental work setting, and she introduces and exhibits her designs and practices with a high artistic value especially in the areas of interior and home textiles on an international scale.

The aim of the study is to introduce Manné, who makes both functional and artistic, unique designs in her field that can serve as a model for the activities in the areas of education, design and art, in Turkey and make a contribution to the literature.

Çatışma Beyanı

Akademik alanda bir sanatçının eserleri ve sanatsal görüşünü okuyucuya aktarmak ve literatüre kazandırmak amacı ile hazırlanmış bu makalenin hiçbir aşamasında ve hiçbir alanda maddi ve manevi bir çıkar sağlanmamıştır.

Yayın Etiği Beyanı

Bu makalenin planlanmasından, uygulanmasına, verilerin toplanmasından verilerin analizine kadar olan tüm süreçte “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiđine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbirini gerçekleştirilmemiştir. Bu araştırmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamıştır. Bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir.